

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2019

NGUYEN DAN KHANG

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Motivy remitencí Vietnamců v České republice

Nguyen Dan Khang

Bakalářská práce

2019

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byl jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne

Nguyen Dan Khang

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych rád poděkoval svému vedoucímu práce PhDr. Adamovi Horálkovi, Ph.D. za cenné rady a trpělivost při vedení bakalářské práce. Dále bych chtěl poděkovat všem svým respondentům za jejich vstřícnost a poskytnuté informace. Velké poděkování patří také rodině a přátelům, kteří mě podporovali po celou dobu mého studia.

NÁZEV

Motivy remitencí Vietnamců v České republice

ABSTRAKT

Tato práce se zabývá motivacemi Vietnamců v České republice k migraci a zasílání remitencí. Cílem této práce je zanalyzovat zasílání remitencí Vietnamců žijící v ČR. V práci jsem se zaměřil zejména na to, co motivovalo Vietnamce k migraci do ČR a co k zasílání remitencí. V práci jsem se snažil najít souvislost mezi těmito dvěma fenomény. Ke zkoumání byl využit kvantitativní výzkum formou dotazníkových šetření. Provedeným výzkumem jsem zjistil, že Vietnamci hlavně migrují do zahraničí ve snaze budovat podnikatelskou činnost, aby mohli finančně jistit svou rodinu prostřednictvím remitencí. Práce je řešena v kontextu teorie migrace a praxe zasílání remitencí.

KLÍČOVÁ SLOVA

migrace, remittance, Vietnam, motivace, Česká republika

TITLE

The motivation of the remittance of the Vietnamese people in the Czech Republic

ABSTRACT

This work is dealing with the motivation of the Vietnamese people in the Czech Republic to migration and sending the remittance. The aim of this work is to analyse the sending of the remittances of the Vietnamese people living in the Czech Republic. In this work I focused especially on what motivated Vietnamese people for migration to the Czech

Republic and to sending the remittance. The quantitative research in the form of questionnaire construction was used in research. In this research I found out that the Vietnamese people mostly migrate abroad to build the business activity so they could financially secure their families by means of the remittance. The work is solved in the context of migration and the practice of sending the remittance.

KEYWORDS

migration, remittance, Vietnam, motivation, Czech republic

1 Obsah

2	ÚVOD	10
3	CÍLE A HYPOTÉZY	11
4	VIETNAM.....	11
1.1	NÁBOŽENSTVÍ.....	11
5	VIETNAMCI V ČESKÉ REPUBLICE	13
1.2	HISTORIE.....	13
6	MIGRACE.....	16
1.3	VIETNAMCI V ČESKÉ REPUBLICE.....	19
1.4	MOTIVACE MIGRACE.....	21
1.5	REMINTENCE JAKO DOPAD MIGRACE	22
7	REMITENCE	24
1.6	REMITENCE Z ČESKÉ REPUBLIKY	25
1.7	VÝZNAM REMITENCÍ PRO VIETNAMSKOU EKONOMIKU	25
1.8	DĚLENÍ REMITENCÍ.....	27
1.9	ZPŮSOBY TRANSFERU	29
8	REMITENCE Z GENDEROVÉHO HLEDISKA.....	30
9	METODOLOGIE VÝZKUMU.....	31
1.10	POLOSTRUKTUROVANÉ ROZHOVORY	31
1.11	SEZNAM RESPONDENTŮ	32
1.12	ROZHOVORY	32
10	SHRNUTÍ.....	42
11	ZÁVĚR	45
12	ZDROJE.....	47

2 ÚVOD

V dnešním světě, který je silně ovlivněn globalizací, se setkáváme čím dál častěji s rostoucí migrací. Migrace je v kontextu globalizace přirozenou reakcí na vznikající nerovnosti, které vznikají pohybem obyvatelstva. Migrace obyvatelstva s sebou nese mnoho výhod i nevýhod jak pro země původu, tak i pro země přijímající. Jedním z dopadů migrace je bezpochyby odliv kvalifikovaných obyvatel ze země původu. To může pro zemi přijímající být pouze výhodou. Pozitivním dopadem migrace na zemi původu jsou na druhé straně remitence, na které se v této práci soustřeďuji.

Remitence nabývají v současnosti mnohem většího významu, než jim byl přikládán ještě před deseti lety. Pozornost odborníků upoutávají především tím, jaký dopad mají na rozvojové země. Ve velké míře přesahují výši oficiálních rozvojových pomoci a zejména jejich efektivitu. Remitence na rozdíl od těchto oficiálních externích finančních zdrojů nepodléhají státní regulaci, dostanou se tedy tam, kde je třeba a o jejich využití rozhoduje konečný příjemce sám. O remitencích se stále více mluví jako o alternativě, která by mohla nahradit rozvojovou pomoc, jelikož bezprostředně zvyšují příjem jejich příjemců. V zemích, kde je extrémní chudoba obvyklým jevem, zastávají remitence obrovskou roli. Jeví se jako vhodné a účinné řešení pro velmi chudé státy. Snížení chudoby není jediným pozitivním dopadem remitencí. Z těchto nejstabilnějších externích finančních zdrojů benefituje i stát samotný.

Remitence mohou hrát důležitou roli v rozvoji státu, nepřispívají jen rodinným rozpočtům, nýbrž dávají jejich příjemcům možnost vlastního podnikání a rozvojem podnikání prosperuje stát samotný. V této práci se mimo motivace migrace zaměřím také na motivace zasílání remitencí. Cílem práce je zodpovědět otázku, k čemu konkrétně slouží remitence zasílané Vietnamci žijící v Česku, zdali je jejich využití v investicích nebo čistě k podpoře rodiny.

V teoretické části se zabývám definicí a teorií migrace a pojmu remitence. Pochopení těchto dvou fenoménů je nezbytné pro zpracování dalších kapitol. V první kapitole se zaměřuji na stručné představení problematiky migrace s důrazem na migraci do České republiky, vietnamskou menšinu v České republice, motivy a dopady migrace. Na dopady migrace, mezi které patří také remitence, navazuji druhou kapitolou o remitencích. V této části se zaměřuji na způsoby transferu, klasifikaci a význam remitencí pro Vietnam.

V praktické části analyzuji současný stav zasílání remitencí Vietnamci žijících na území České republiky. Sběr dat byl proveden formou polostrukturovaných rozhovorů, přičemž se mi podařilo získat čtyři respondenty, kteří mi poskytli odpovědi na mé otázky a celkově přiblížili téma mé práce. Závěrečná kapitola mé práce shrnuje získané poznatky z provedeného výzkumu.

3 Cíle a hypotézy

Při mé bakalářské práci jsem si stanovil cíl, kterého jsem chtěl dosáhnout. Mým hlavním cílem bylo zjistit, proč si Vietnamci zvolili jako cílovou zemi právě Českou republiku. Dalším úkolem bylo odhalit, jak reálně funguje systém zasílání svých finančních prostředků, a také jakým způsobem jsou remitence zasílány.

4 VIETNAM

1.1 Náboženství

Úcta k vlastním předkům je pro vietnamské rodiny velmi důležitá. Vychází z konfuciánského učení, které hlásá ideál vznešeného muže a realizaci harmonického

společenského řádu stojícího na vztahu nadřazenosti a podřazenosti podloženého úctou a poslušností (Ičo 2010: 17-18).

Úcta k předkům je pak cestou k posílení mravního jednání a toto mravní jednání je vyjádřeno pěti vztahy. Každý Vietnamec se musí a vždy musel chovat uctivě ke svému vládci. Ten se na oplátku musí chovat uctivě ke svým poddaným. Dalšími vztahy je pak uctivý vztah otce a syna, manžela a manželky, mezi mladými a starými a mezi přáteli rovného postavení (Jordan 2000: 174-175).

Konfuciánské učení zasahovalo mimo jiné i do systému uspořádání rodiny, která měla být předobrazem feudálního státu. Rodina tak měla být ve skrze patriarchální. Do vyhlášení Vietnamské demokratické republiky byly ženy celé rodině podřízeny a za provinění proti tradicím přísně trestány. Přesto byly pro chod domácnosti nezbytné. Manžel naopak manželce oplácí věrnost a úctu, jak tomu hlásá konfucianismus (Černík 2006: 75).

Dominantním náboženstvím ve Vietnamu je však buddhismus, který se ve Vietnamu objevil kolem roku tisíc před naším letopočtem, kdy se severní část země dostala pod nadvládu Číny. Zakladatelem buddhismu je Siddhártha Gautama řečený Buddha, který opustil svůj palác, aby došel „probuzení“. Jeho představou života byl nekonečný koloběh, kdy dochází k řadě převtělování duší do podle zásluh vyšších nebo nižších spirál, tedy buď do zvířat, lidí nebo duchů. Z tohoto kruhu je prý potřeba nalézt cestu ven, najít klid a zbavit se iluzí neboli dosáhnout nirvány¹ (Ičo 2010: 13).

Vietnamský buddhismus se svou neokázalostí značně odlišuje od buddhismu okolních států, kterými jsou Laos nebo Kambodža. Každá vesnice i město má svůj chrám, kde se uctívá Buddha a jeho různá vtělení. Vietnamský buddhismus,

¹ Osvobození z tohoto pouta

konfucianismus a animismus je částečně ovlivněn čínským taoismem. Tyto nauky nestojí proti sobě, nýbrž se spíše doplňují. Vlivem kolonialismu 16. století se do Vietnamu dostává i křesťanství. Přestože ve Vietnamu působící komunismus je stejně ateistický, uznává uctívání předků jako národní tradici a i ústava tuto náboženskou svobodu zajišťuje (Černík 2006: 69-77).

Každá vietnamská rodina žijící v České republice, má jak doma tak i ve svém podniku vietnamský tradiční oltář, který podle mnohých je důležitý pro pojení s předky, kteří na nás dohlíží, my na oplátku dáváme čerstvé ovoce, peníze, cigarety, zeleninu, sladkosti, a další věci, které jsou podle dané rodiny důležité. Všechno tyto věci se dávají na oltář z toho důvodu, aby vietnamské rodiny obdarovaly nějakým způsobem své předky a ti se pak „na druhé straně“ měli lépe. Tyto tradice sleduji prakticky dennodenně, jelikož jsem součástí vietnamské rodiny, která se stýká s převážnou většinou vietnamské komunity v okolí.

5 VIETNAMCI V ČESKÉ REPUBLICE

1.2 Historie

Ještě z období před 2. polovinou 20. století nejsou známi žádné informace o větším počtu vietnamských přistěhovalců na území dnešní České republiky. Avšak již k listopadu roku 2011 uvádí Český statistický úřad počet 60 383 cizinců příchozích z Vietnamu, z nichž víc, jak polovina je již přihlášených k trvalému pobytu v České republice. (Český statistický úřad)

Tímto zastoupením se vietnamská menšina umístila na třetí příčce, co do počtu obyvatel České republiky z řad cizinců. Toto číslo postupně stoupá od roku 1950, který

je považován za počátek česko-vietnamských diplomatických vztahů a za počátek vietnamské migrace do Čech. Příčin této migrace bylo několik. Jednak byl Vietnam v době poloviny 20. století stále ve válečném stavu, čímž se nacházel trvale v hospodářském, ekonomickém a školském krizovém stavu a jednak pro obě země tato migrace znamenala příliv odbytových trhů a pro Československo příliv pracovní síly. Mezi první přistěhovalce patřili váleční sirotci, kteří byli během mezinárodní pomoci poválečnému Vietnamu přijati do dětských domovů v Čechách. Dlouho zde ale nezůstali. Vietnamská strana brzy žádala o jejich návrat, jelikož se obávala ztráty vietnamské kulturní identity dětí.

Další skupinou přistěhovalců byli studenti. Ti sem přijížděli na základě dohody o kulturní a vědeckotechnické spolupráci. Studenti byli pod dohledem vietnamského velvyslanectví a museli striktně dodržovat a respektovat jejich zásady a omezení. Mezi tyto zásady a omezení patřil například zákaz důvěrných vztahů se studenty opačného pohlaví a zákaz oblékání západních oděvů. Při porušení těchto zákazů následovalo okamžité odeslání studenta zpět do Vietnamu. Počet příchozích studentů do Čech byl také omezen. Do 80. let 20. století zde mohlo studovat pouze 100 studentů. Jejich studium se týkalo především oblastí strojírenství a lehkého průmyslu. Později vietnamská vláda toto číslo navýšila. Uvědomila si totiž, že příprava kvalifikovaných sil ve strategických oblastech značně napomůže k obnově a rozvoji Vietnamu. V roce 1981 dosáhl jejich počet již 30 000.

Vietnamští studenti, ale i ostatní vietnamští přistěhovalci, přicházeli do České republiky povětšinou bez svých rodin a žili v nepříliš vlných podmínkách ubytoven. Proto často utvářeli skupinky a komunity, ve kterých společně žili a nahrazovali si tak rodiny, které jim tolik chyběly. Češi se nejprve k jejich přistěhovalectví stavěli převážně

kladně. Brali jejich pobyt v České republice jako morální pomoc obyvatelům válkou zasažené země. S jejich rostoucím počtem začalo být však české obyvatelstvo přívalem cizí kultury, která se pozvolna rozmáhala po celé republice a začaly se mezi obyvateli objevovat známky xenofobie. Je to také především kvůli jazykové bariéře a uzavřenosti vietnamské komunity celkově. Co se týče navrátilivších vietnamských studentů a pracovníků, tak ti opravdu ve své zemi přispěli k rozvoji a polepšili si i po sociální stránce, to především díky získanému vzdělání. Za vzděláním přijíždějí vietnamští občané i dnes. Tentokrát však s nimi přijíždí i jejich rodinní příslušníci, kteří zde podnikají. (Pechová: 94-101.)

Co se týče rituálů, tak přestože opustili Vietnamci svou vlast, neopustili úctu ke svým předkům. I zde v České republice najdeme v každé vietnamské rodině oltář s dary. Ze svátků se v rodinách pak zachoval Nový lunární rok, který je příležitostí nejen k společným večerím rodin v ČR, ale i k návštěvě svých příbuzných ve Vietnamu. Z našich tradic si vietnamská komunita převzala především oslavy narozenin. Ve Vietnamu se slaví pouze první a šedesáté narozeniny. Co se týče Vánoc, tak ty se vietnamské komunity dotýká spíše skrze vánoční besídky na školách, kam jejich děti docházejí. Vietnamci jsou ale národem velmi přizpůsobivým, a tak se nezdá, kdy setkáme s tím, že přestože tento svátek nedodržují, nosí svým novým českým přátelům vánoční dárky. Převážně jako projev vděčnosti nežli převzetí tradice. Avšak mladší generace Vietnamců Vánoce již slaví, stejně jako narozeniny (Pechová 2006: 121-125).

6 MIGRACE

Slovo migrace může často evokovat různé asociace. Téměř každému se nejspíše vybaví pod pojmem migrace jakýsi pohyb lidí nebo cizinců. Jiní zase pomyslí na uprchlíky. „Migrace je přesun jedinců nebo skupin na území, které je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních. Pojmem migrant je označován cizinec, kdo překročí státní hranice a zůstává v jiné zemi déle než rok (MVČR).

Existují různé formy migrace. Jak autor uvádí, rozlišujeme 5 typů migrace:

- 1) na základě *prostorových aspektů* – z tohoto hlediska lze migraci dělit na vnější a vnitřní. Vnitřní migrace představuje pohyb obyvatel mezi venkovem a městem, uvnitř určitého regionu či státu. Vnitřní migrací tedy označujeme takový pohyb lidí, který se uskutečňuje uvnitř státního celku. Vnější migrací máme na mysli pohyb mezi státními celky. Rozhodujícím prvkem mezi těmito dvěma typy migrace je především to, zda jednotlivce, či skupina lidí překročí státní hranice (ať už jen sousední hranice, či cestují – li z kontinentu na kontinent) či ne.
- 2) na základě *směru pohybu* rozlišujeme migraci na emigraci a imigraci. Emigrace představuje pohyb z daného státu – tedy vystěhování, zatímco imigrace představuje přistěhování – tedy pohyb *do* státu.
- 3) na základě *délky pobytu* rozlišujeme krátkodobou migraci a dlouhodobou (trvalou) migraci. Hranice mezi těmito dvěma typy není jasně stanovena a určit ji lze velmi obtížně, jelikož krátkodobý pobyt může vyústit v pobyt dlouhodobý a následně na trvalý. OSN k vymezení této hranice používá délku jednoho roku. V České republice je využíván legislativní systém pro migranty z tzv. třetích zemí – tedy zemí, které nejsou členy Evropské unie kromě Islandu, Norska a Švýcarska. Tento systém využívá různá povolení k pobytu, která souvisí s různou délkou požadovaného pobytu. Krátkodobý

pobyt je udílen na délku maximálně 3 měsíců, dlouhodobý pobyt je udílen na pobyt delší než 90 dní. Trvalý pobyt lze získat, pokud jedinec pobýval na území České republiky nepřetržitě po dobu pěti let. Krátkodobá migrace se může jevit v mnoha podobách, například jedná-li se o studijní pobyt, o pracovní stáž. Může nabývat podoby tzv. cirkulární migrace. Ta označuje pravidelný pobyt migrantů, kteří migrují za účelem práce. Jedná se zpravidla o sezónní práci. Dle OSN je krátkodobá migrace migrací takovou, která je delší než 3 měsíce a kratší než 1 rok. Tato definice ale neplatí pro ty, kteří migrovali za účelem rekreace či náboženskými povinnostmi jako jsou náboženské poutě nebo se vydali na pracovní cestu.

- 4) Na základě legálnosti lze rozlišovat nelegální migraci a migraci legální – tedy *regulérní* a *neregulérní*. Neregulérní migrace představuje migraci, jež nepodléhá aktuálním migračním zákonům země, do níž se migrant hlásí.
- 5) Motivace je dalším faktorem, který ovlivňuje migraci. Rozlišujeme migraci *dobrovolnou* a migraci, kterou můžeme označit za *vynucenou*. Pokud člověk migruje s cílem zvýšit životní blahobyt svůj nebo své rodiny nebo za studiem, migruje dobrovolně. Pod nedobrovolnou migrací si můžeme představit vyhoštění či evakuaci. (Štica 2014: 10-15)

Vzhledem k tomu, že velká část vietnamské komunity přijela do České republiky s vidinou zlepšení své ekonomické situace a časného návratu do země původu, žijí mnozí Vietnamci u nás v pocitu provizoria, kterého se často nezbaví ani při prodlužování svého pobytu v České republice. Toto provizorium má vliv na jejich motivaci učit se český jazyk, poznávat hlouběji naši krajinu, budovat si zde perspektivní a pevné sociální vazby a podobně (Pechová 2007: 25).

Se slovem migrace se pojí mnoho dalších důležitých termínů. Například se jedná o pojmy jako jsou imigrace, imigrant, majoritní společnost, minoritní společnost, adaptace a integrace.

Terminologický slovník uvádí význam těchto pojmů následovně:

Imigrace

Tento pojem souvisí s přistěhovalectvím. Je to proces, při kterém cizinci osidlují jinou zemi, než je jejich domovský stát.

Imigrant

To je cizinec, který přišel do hostitelské země za účelem dlouhodobějšího pobytu.

Český ekvivalent pro pojem imigrant je slovo „přistěhovec“.

Migrace

Migrací je označován proces, kdy se osoby přemísťují přes hranice jiného státu než domovského.

Majoritní společnost

Majoritní společnost je společností většinovou. Na daném území převládá její počet členů. Tato společnost mnohdy trpí různými předsudky a stereotypy vůči skupinám minoritním.

Minoritní společnost

Minoritní společností nazýváme skupinu osob, která má menší počet členů, než má na daném území skupina většinová. Tato menšinová skupina je často znevýhodněná v souvislosti s odlišnostmi, které má vůči skupině většinové. (MVCR 2016)

Při asimilaci imigranti přijímají ve větší míře kulturu hostitelské země. Osvojují si jazyk, hodnoty, normy i kulturu. Při tomto druhu adaptace jde o největší splynutí s

majoritní společnosti. Imigrant „zapomíná“ na hodnoty, zvyky a kulturu, kterou nabyl ve své vlasti.

Separace znamená, že jsou imigranti izolováni. Často se tak děje díky negativním jevům v majoritní společnosti, které vyvolávají strach z minorit, a i naopak. Separace může také probíhat i u imigrantů. Imigranti uznávají pouze svoji kulturu a nechtějí udržovat kontakt s majoritní společností. Tento proces není považován za pozitivní, mohou se totiž vytvářet ghetta², ve kterých minority žijí. Negativní jevy mohou postihnout jak minoritu, tak majoritu, a proto je ve většině zemí Evropské unie kladen důraz na to, aby k separaci imigrantů nedocházelo. (Šišková 2001: 24)

Marginalizací rozumíme proces, kde minoritní společnost neuznává svoji původní kulturu, ale také nepřijímají kulturu novou. Tato společnost se identifikuje pouze s kulturou své skupiny, tzv. subkultury. (Šišková 2001: 24)

1.3 VIETNAMCI V ČESKÉ REPUBLICE

Česká republika je stát, ve kterém se cizincům daří najít si práci nebo začít podnikat.

Jednotliví vietnamští studenti přijížděli do naší země již ve 40. letech 20. století. První větší skupinou však byli až váleční sirotci a děti vietnamských vojáků na konci 50. let. V následujících 50. až 60. letech k nám na základě Dohody o kulturní spolupráci (studenti) a Dohody o vědeckotechnické spolupráci (praktikanti, učňové a pracovníci, kteří se vzdělávali zejména ve strojírenství, textilním, potravinářském a obuvnickém průmyslu) přijížděli Vietnamci ve velkém množství. Pro Československo představovali

² Dobrovolné nebo vnučené odloučení od ostatní společnosti

vietnamští pracovníci důležitou pracovní sílu v oborech, ve kterých Češi a Slováci nechtěli pracovat. Počet Vietnamců u nás prudce vzrostl mezi roky 1979-1985 (Pechová 2007: 16).

Po pádu komunismu v Československu se mnoho Vietnamců rozhodlo zůstat tady než se vrátit zpátky do Vietnamu. Tato první generace imigrantů se tradičně živila jako prodejci na pouličních trzích nebo stáncích. V posledních letech se však značný počet vietnamských obyvatel rozhodl k zakládání vlastních podniků a větší integraci do společnosti, podobně jako zkušenosti jiných zahraničních Vietnamců v západních zemích. Odvětví malých podniků však zůstává klíčovou ekonomickou oblastí vietnamské populace první generace v České republice (Čermáková 2007).

Vietnamci tvoří nejčetnější asijskou komunitu imigrantů v České republice. První příčka náleží Ukrajincům a druhá Slovákům (Uherek a Korecká 2008: 165). K datu 31.12. 2017 zde žilo 59 791 Vietnamců (Český statistický úřad).

Většina Vietnamců obývá severozápad České republiky, konkrétně Karlovarský a Ústecký kraj. Tam žije 14 603 vietnamských migrantů. Dalším místem, kde se Vietnamci často usazují je Praha. Podle Českého statistického úřadu se jich k datu 31. 12. 2015 v hlavním městě zdržovalo 11 707. O rok později počet Vietnamců přesahoval 12 tisíc (konkrétně 12 212). Nejméně obytnou oblastí migranty je střední Morava, a to Olomoucký a Zlínský kraj (Český statistický úřad).

Mezi českými Vietnamci existuje výraz *Việt Xú*³, který odkazuje k českým Vietnamcům. Pod tímto označením jsou chápáni všichni obyvatelé České republiky vietnamského původu po obou dvou rodičích bez ohledu na státní příslušnost nebo místo narození. Základ této komunity tvoří skupina starousedlíků. Ti přišli v dospělosti a

³ Vietnamci žijící v Čechách

představují pionýry vietnamské migrace do České republiky (Freidingerová 2014: 27-94).

V dnešní době dochází k migraci Vietnamců do naší země z důvodu sloučení rodiny, realizaci ekonomických aktivit a vzdělání. Přicházejí jak ti, kteří tu již mají své příbuzné a známé, ale i ti, kteří jsou zcela sami, bez jakýkoliv vazeb v zemi (Freidingerová 2014: 80).

1.4 MOTIVACE MIGRACE

Vysoká nezaměstnanost a chudoba vietnamského venkova nutí jeho obyvatele ke stěhování do měst a do zahraničí. Cesta za prací i do neznáma zůstává mnohdy jedinou perspektivou, jak zabezpečit rodinu. Dnešní migrace Vietnamců do České republiky je ovlivněna především existujícím zázemím komunity, která zde již vytvořila potřebné mechanismy pro nově příchozí a nabízí pro ně zázemí a potřebnou podporu (Pechová 2007:19-23). Jak už bylo zmíněno, motivy jsou důležitým faktorem ovlivňujícím migraci. Existuje mnoho ekonomických teorií, zabývajících se faktory, které vedou k migraci.

Například teorie *push* a *pull* faktorů, která uvádí jako push faktory ty, které způsobují odchod migrantů. Mezi ty patří například rostoucí populace, vysoká nezaměstnanost, vysoká konkurence, nízká poptávka po práci nebo i náboženské a politické svobody (Castles, S., H. Haas, H. De Miller 2014).

Pull faktory jsou ty, které naopak člověka lákají. Těmi mohou být například pracovní příležitosti. Pokud člověk žije v zemi, kde mu schází pracovní příležitosti, je migrace přirozeným a logickým postupem k vyrovnání této „nerovnováhy mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce“ (Baršová, Barša 2008: 267).

Další teorií je tzv. *Theory of Household Approaches* (teorie domácích přístupů), která říká, že k migraci dává podnět a rozhoduje se celá rodina. V tomto případě rodiny většinou posílají jednoho člena do zahraničí, aby mohl posílat remittance a finančně zajistit rodinu v případě krize nebo podpořit rodinný business (Castles, S., H. Haas, H. De Miller 2014).

Podle výpovědí respondentů vyplývá, že se zde ukazuje výše zmiňovaná teorie, *Theory of Household Approaches* (teorie domácích přístupů). To mohu potvrdit i z vlastních zkušeností a většinou jediný důvod, proč se Vietnamci stěhují do Čech je, že ve Vietnamu mají finanční krizi.

1.5 REMITTENCE JAKO DOPAD MIGRACE

Jedním z nejznačnějších dopadů migrace jsou remittance, které migranti zasílají do své vlasti. Banky nastavují na tyto služby vysoké poplatky, a proto migranti zasílají peníze fyzicky v hotovosti, skrze prostředníky. Z remitencí netěží pouze rodiny zasílatelů, nýbrž i pro stát představují důležitý pramen externích příjmů. S návratem migrantů do jejich vlasti přispívají do hospodářství země. Často si s sebou vozí nabitě znalosti a úspory, které pak investují do rozvoje podnikatelských činností, vzdělání a různých projektů. Výhodou mohou být také nově získané kontakty, které jim mohou pomoci při podnikání. Migranti si ze zemí, v nichž pracují či pracovali, nepřinášejí pouze finanční kapitál, ale i hodnoty, s nimiž se v přijímající zemi setkali. Tato skutečnost má pak dopad na to, jaké hodnoty zastávají následně i v zemi původu. Jde o změny v kulturních zvyklostech a celkových hodnotových postojích, ale rovněž o změny v náboženské identitě (Štica 2014: 32-37).

Nevýhodou pro země, odkud odchází obyvatelé je hlavně to, že státy přicházejí o kvalifikované občany a s nimi o jejich znalosti, které by mohly využít ve prospěch

vlastního státu. Pokud je ale trh práce přetížen, odchod obyvatel může této situaci odlehčit. Problém však nastává v situaci, kdy už země postrádá kvalifikovanou pracovní sílu a odlivem těchto pracovníků se problém nadále prohlubuje (Koser 2016).

Z vlastní zkušenosti vím, že dopady migrace mohou být jak pozitivní, tak negativní. Z té kladné stránky bych jistě zmínil nová přátelství a různorodost, se kterou se stále setkávám. Nabízí lidem jiný pohled na věci, které například Vietnamcům přijdou zcela normální, ale českým občanům nevšední, a to platí i naopak. Všechny tyto zkušenosti nás obohacují a v tom vidím veliké pozitivum.

Mezi ty negativní bych například radil menší kontakt s rodinou, která zůstala v zemi původu. Můžeme se také setkat s různými projevy negativního chování a také strachu z integrace. Jazyková bariéra patří rozhodně k negativním dopadům, ovšem po čase se může stát výhodou a lidé mohou ovládat dva světové jazyky na mateřské úrovni.

7 REMITENCE

Tento výraz je stěžejní pro pochopení celé mé práce. Každá vietnamská rodina, která žije v České republice se snaží pomoci rodinným příslušníkům, kteří žijí ve Vietnamu. K této podpoře nám slouží právě remitence.

Pojem remitence v nejobecnějším významu slova označuje cokoliv, co migrant zasílá do své země původu, nejčastěji jsou to však peníze nebo materiální zboží ovšem může se jednat i o další prostředky (Freidingerová 2014: 30-31).

Na jedné straně mají remitence pro příjemce pozitivní dopady. Zvyšují příjem a životní úroveň rodiny, pomáhají jim investovat do vzdělání dětí, do péče o starší členy rodiny či do podnikání. Vedle toho jsou však zaznamenávány i negativní jevy. K nim můžeme například řadit tzv. „*tlak na remitence*“ ze strany členů rodiny, které mohou pro migranty představovat značnou psychickou zátěž, zvláště tehdy, pokud jsou jejich příjmy nestabilní, nízké nebo jsou dokonce nezaměstnaní (Štica 2014: 33).

„Přestože nelze tvrdit, že remitence pouze zvyšují míru blahobytu v zemích původu (část z nich je určena na splácení dluhu vynaloženého na migraci, remitence navíc přinášejí z makroekonomického hlediska zemím původu i jisté nevýhody), jsou nepopíratelně důležitým aspektem rozvoje. Stručně řečeno, rozvojový potenciál remitencí lze zvyšovat jak v zemích cílových tím, že se bude usilovat o maximální snížení ztrát z vydělaných peněz (především snížení poplatků za mezinárodní převod, ale také například omezení ztrát způsobených odvody z mezd zprostředkovatelům práce), tak v zemích původu tím, že rodinám migrantů budou zpřístupněny služby umožňující peníze získané formou remitencí výhodně investovat či uložit a netratit kvůli nedostupnosti finančních služeb“ (Rejšková 2009: 2).

1.6 Remittance z České republiky

Remittance můžeme považovat za velmi důležitý finanční zdroj, který podporuje především rozvojové země. Na druhou stranu pro vyspělé ekonomiky, odkud remittance odchází, to znamená odliv prostředků. V případě České republiky to není závažný problém, jelikož podíl remitencí na HDP⁴, které odchází ze země, je velmi malý. Podíl odeslaných remitencí z České republiky se dlouhodobě pohybuje ve výši 1 %. V roce 2017 odešlo z České republiky 2,06 miliardy dolarů ve formě remitencí. V následujícím grafu můžeme vidět, jak se množství remitencí měnilo v průběhu posledních 10 let od roku 2007 do roku 2017. Největší množství remitencí odešlo ze země v roce 2008, kdy dosahovaly 2,586 mld. dolarů. Od tohoto roku hodnota remitencí klesala. Pokles v roce 2009 můžeme vysvětlit recesí, která velmi zasáhla domácí ekonomiku. Odliv remitencí se začal zvyšovat od roku 2013 a stále se dodnes zvyšuje. (ČSÚ, 2015)

Musíme si však dávat pozor na tyto hodnoty, jelikož velká většina remitencí je posílána neoficiálními transfery, a není tak zaznamenána ve statistikách, což znamená, že skutečná hodnota odeslaných remitencí by se mohla výrazně lišit.

1.7 Význam remitencí pro vietnamskou ekonomiku

Jak již zmiňuji výše, k veškerým počtům remitencí uvádí, že skutečná velikost všech převodů je určitě mnohem větší, vzhledem k tomu, že oficiální statistiky postrádají

⁴ Hrubý domácí produkt

neformální odvody. Existuje velká debata o úloze remitencí na proces hospodářského rozvoje rozvojových zemí. Zastánci remitencí předpokládají, že finanční prostředky pomáhají zlepšit životní úroveň příjemců a podporují investice domácností do vzdělávání a zdravotní péče. Z negativního hlediska však vyplývá, že přijaté peníze mohou způsobit inflaci a snížit motivaci příjemců k práci, což je zjevně škodlivé pro hospodářský růst.

Podle Thanh Le je, že převody financí jsou výhodné také z hlediska podnikatelského. Migrant investuje do své země tím, že požádá člena své rodiny, aby 23 v jeho zájmu zajistil investiční projekt. Na oplátku migrant nabídne rodinnému příslušníkovi určitý peněžní převod. V tomto rámci jsou remitence dvěma různými toky. V důsledku toho jsou remitence nejen kompenzační, ale také motivující. Tato situace ukazuje, že převody jsou nejen čistým převodem příjmů, který pomáhá zvyšovat spotřebu v rodné zemi, ale jsou také důležitým zdrojem financí pro hospodářský rozvoj prostřednictvím investičního kanálu. V této situaci dochází k navýšení remitencí s povzbuzujícími obchodními a příjmovými kompenzačními motivy. Zvláště migrant investuje více do své domovské země, pokud očekávaný zisk z dodatečných investic je dostatečně vysoký. Do své země původu zasílá vyšší peněžní platbu v situacích, kdy je jeho příjem vyšší, pokud to jeho rodinný příslušník potřebuje, nebo když chce, aby jeho rodinný příslušník vynaložil větší úsilí na řízení svého investičního projektu“ (Thanh Le 2011 in Šustková 2017: 22).

V roce 2017 Vietnam přijal 13,781 mld. dolarů ve formě remitencí. V roce 2016 přijal 13,383 mld. dolarů. Můžeme tedy říci, že remitence se během jednoho roku zvýšily o téměř 400 milionů dolarů. Podíl remitencí na HDP v roce 2017 byl 6,158 %. (KNOMAD 2019).

1.8 DĚLENÍ REMITENCÍ

Mnoho odborných studií pokládá remitence za účinný prostředek rozvoje ekonomicky chudých zemí, především jejich venkovských oblastí. Mezinárodní měnový fond (IMF) ve svých statistikách rozděluje tři typy remitence:

- a) remitence pracovníků (workers' remittances) jsou transfery zboží a financí ze strany pracovníků, kteří zůstávají v zahraničí rok či déle;
- b) zaměstnanecké kompenzace (compensation of employees) jsou transakce pocházející od osob, které zůstávají v zahraničí méně než jeden rok;
- c) migrační transfery (migrants' transfers) jsou transfery zboží a financí související s přeshraniční migrací např. každodenní dojíždění za prací do zahraničí (Stojanov 2009: 7-8).

Jiný způsob rozlišování mezi jednotlivými typy remitencí je dělení na základě typu zasílatele a příjemců remitencí. Na základě toho (Carling 2005: 17) identifikuje celkem sedm různých forem:

- 1) **Rodinné transfery** – ty převádí migrant svým příbuzným v rodné zemi často pravidelně a někdy výjimečně k zvláštním příležitostem jako jsou například svátky nebo v případě, ocitne-li se rodina ve finanční tísní nebo pokud se setkají s nečekanými výdaji. O tom, jak jsou peníze využity rozhodují příjemci, avšak má na toto rozhodnutí částečný vliv i poskytovatel.
- 2) **Osobní vklady nebo investice** – Jsou takové transfery, které si s sebou migrant přiveze většinou ve formě peněz uložených na bankovních účtech. Slouží k budoucí spotřebě, o níž migrant rozhoduje sám.

- 3) **Investice do rozvoje** – tyto převody poskytují tzv. hometown associations (HTA)⁵. Tyto remitence slouží k rozvoji komunit v místě pobytu migranta.
- 4) **Daně a dávky** – Představují daně, které je migrant povinen platit zemi původu.
- 5) **Charitativní dary** – slouží charitativním účelům. Migrant je zasílá buď přímo na určitý charitativní program nebo vybrané charitativní organizaci. V rámci zasílání remitencí existují i takové instituce, které poskytují službu převodu peněz rodinným příslušníkům a zároveň charitativním společnostem. Částka, která se charitě dostane samozřejmě pochází ze sumy, kterou migrant poskytne.
- 6) **Důchodové převody** – Představují například penzijní fondy v cizině, kde migrant pracuje. Migranti, kteří jsou zaměstnáváni v zemích, jež se orientují na sociální stránku života získávají nárok na důchod, jenž mohou po návratu do domovské země využívat.
- 7) **Převody na sociální život** – představují více méně to, co důchodové převody. Liší se však v tom, že tyto převody získává pouze stát, ve kterém byl migrant zaměstnán.

Níže u rozhovorů jde velmi dobře poznat, že Vietnamci přistěhovaní do České republiky, se snaží o co nejvyšší zisk z podnikání, nebo případný výdělek ze zaměstnání, aby posílali finanční obnos do Vietnamu, a to převážně proto, aby rodiče či ostatní příbuzní mohli při nedostatku finančních prostředků vyžít.

⁵ HTA jsou organizace vytvořené migranty, které udržují v kontaktu svou komunitu s jejich rodnou zemí. Pro migranty tyto organizace představují způsob integrace do místní komunity. Postupem času mezi těmito migranty vznikají vazby, migranti mezi si mezi sebou vyměňují své zkušenosti, což jim následně ulehčí pobyt v cizině. *International Diaspora Engagement Alliance*

1.9 ZPŮSOBY TRANSFERU

Vietnamci v České republice mohou peníze zasílat do své země původu různými způsoby. (Carling 2005) zmiňuje sedm metod převodu remitencí:

1. elektronický převod peněz v hotovosti;
2. elektronický převod peněz z jednoho konta na jiné konto;
3. převod peněz za pomoci elektronických (čipových) karet;
4. převod peněz na základě dokumentů vyrobených z papíru
5. neformální převodní systém peněz;
6. osobní kurýři;
7. remitence v naturáliích.

Stojanov uvádí, že remitence přirozeně přispívají ke zvýšení blahobytu jejich příjemců s určitým rozvojovým dopadem na místní úrovni. Proto i tento způsob užití remitencí je možné do jisté míry považovat za nástroj rozvoje. Mohou být využity například k výstavbě infrastruktury, škol, komunitních center, domů atd. zlepšují nebo modernizují místní ekonomické aktivity nebo umožňují vznik nových malých podnikatelských subjektů (Stojanov 2009: 9-10).

Na druhou stranu se můžeme setkávat i s negativními atributy zasílání remitencí. Například mohou odsunout nutné strukturální reformy a způsobit nebo zvýšit závislost obyvatel a místní ekonomiky na remitencích. Dalším negativem mohou být sociálně-rodinné aspekty migrace, kdy v rodině chybí jeden z rodičů (Stojanov 2009: 10).

8 REMITENCE Z GENDEROVÉHO HLEDISKA

V první řadě je důležité vymezit, co pojem gender znamená. Gender je na rozdíl od pojmu pohlaví, který je chápán výhradně v biologickém smyslu, označuje pojem gender kulturní charakteristiky a modely přiřazované mužskému nebo ženskému biologickému pohlaví a odkazuje na sociální rozdíly mezi ženami a muži. Tyto charakteristiky se mohou měnit s časem, a tudíž nejsou přirozeným, pevně daným rozdílem mezi muži a ženami, ale dočasným vývojovým stupněm sociálních vztahů (Český statistický úřad).

Podněty k zasílání remitencí jsou závislé na okolnostech, v nichž se jedinec nachází. Ženy, které mají rodinu, mají více závazků než ty, které jsou svobodné a cestují samy. V zemích, kde je kladen důraz na ženy, jsou to právě dcery, na které je vyvíjen tlak v otázce finanční podpory rodinných příslušníků. Roli hraje také postavení žen. Často se snaží zasílat remitence ty, které usilují o získání alespoň malé části z dědictví, zpravidla druhorozené a mladší. Synové naopak peníze spíše šetří na budoucí investice (IOM International Organization for Migration).

Celosvětově ženy zasílají stejné množství remitencí jako muži, liší se však v tom, že ženy zpravidla zasílají větší část ze svého příjmu, než muži i přestože dostávají menší mzdy. Mnohdy zasílají remitence frekventovaněji. Jak už jsem zmínil v předchozích kapitolách, poplatky jsou stanoveny na každý jednotlivý převod. Ženy teda v závěru utrací hodně také na převodech. Shledávám tedy výhodné pro ženy snížení těchto sazeb. Tím by mohli zefektivnit podporu svých příbuzných a dětí. Muži zpravidla zasílají peníze svým chotím a ženy zasílají peníze těm, kteří se jim starají o děti. Těmito osobami bývá většinou žena, ať už prarodič, sestra nebo přítelkyně. Ty mají peníze využívat v prospěch dítěte (IOM International Organization for Migration).

9 METODOLOGIE VÝZKUMU

V této kapitole se budu věnovat popisu vybraných metod, které mi sloužily k získávání dat z terénu. Poté jsem veškerá data patřičně zpracoval, zanalyzoval a v mé práci uvedl.

1.10 POLOSTRUKTUROVANÉ ROZHOVORY

K získávání dat jsem si vybral metodu polostrukturovaného rozhovoru či interview. Oproti dotazníkovému šetření vidím značnou výhodu v tom, že mám možnost osobního kontaktu s mými respondenty a doptávání se během dialogu. Jsem si jist, že díky této metodě jsem pro svůj výzkum získal více potřebných informací, než bych získal z dotazníkového šetření.

Polostrukturované interview spočívá zejména v tom, že jsem si předem připravil otázky, které jsem chtěl klást mým respondentům s cílem získat odpověď. Pořadí otázek nemusí být striktně dané, může dojít ke změně pořadí (Miovský 2006: 159-160).

K volbě respondentů mi sloužila metoda záměrného výběru. Účastníky interview jsem volil podle určitých vlastností, které jsem si stanovil. Dále vybraní jedinci byli osloveni a k provedení dialogu jsem získal souhlas (Miovský 2006: 135). Rozhovory probíhaly s Vietnamci, jak s muži, tak i se ženami, a to v jazyku vietnamštině. Interview probíhaly vždy v domácím prostředí. K zaznamenávání rozhovoru jsem použil nahrávací zařízení, ke kterému jsem nejdříve dostal od respondentů souhlas, a poté jsem dokončený dialog přepsal do českého jazyka. Důvod, proč rozhovory probíhaly ve vietnamštině je takový, že mezi sebou mluvíme svým mateřským jazykem a český jazyk mezi Vietnamci používáme jen v minimálních případech. Poskytnuté informace z rozhovorů byly zpracovány v programu Microsoft Office Word 2016. Celkem byly provedeny devět rozhovorů. Na žádost respondentů jsou rozhovory anonymní.

1.11 Seznam respondentů

Respondent č. 1. je muž ve věku 49 let, má tři děti a momentálně pracuje ve svém podniku s potravinami. Nevystudovaný, přestěhoval se do Čech kvůli finanční tísní ve Vietnamu. Do Vietnamu by se prý už nevrátil.

Respondent č. 2. je žena ve věku 43 let, má dvě děti, jednu dceru a jednoho syna, nyní pracuje ve své večeře.

Respondent č. 3. je žena ve věku 46 let, jedno dítě, pracuje ve své večeře

Respondent č. 4. je žena ve věku 54 let, má čtyři děti, pracuje ve své večeře

Respondent č. 5. je žena ve věku 26 let, bezdětná a je svobodná, momentálně studuje vysokou školu v Praze. V Čechách má téměř celou rodinu. Ve Vietnamu jí prý bylo smutno.

Respondent č. 6. je žena ve věku 42 let, tři děti, pracuje ve své večeře

Respondent č. 7. žena ve věku 48 let, čtyři děti, má tři dcery, a nejmladší z nich je syn

Respondent č. 8. muž ve věku 50 let, podnikatel, vypomáhá Vietnamcům s doklady

Respondent č. 9. 48 let, pracuje ve svém obchodu s oděvy, dva syny

1.12 ROZHOVORY

V této podkapitole jsou zpracovány rozhovory a jeden dotazník, které byly uskutečněny s osmi respondenty včetně mých rodičů, přesněji s Vietnamci, a to s pěti ženami a čtyřmi muži. Všechny respondenty znám osobně. Odpovědi byly jasné, výstižné a někdy i rozsáhlé. Pokládání otázek jsou pro lepší orientaci označeny tučným písmem a v rozhovorech se nacházejí i doplňkové dotazy. Interview začínalo vždy uctivým

přivítáním a bylo zakončeno zdvořilým rozloučením, které v následujícím přepisu nebudu zmiňovat.

1) Proč sis vybral/a Českou republiku? Co tě k tomu vedlo?

Respondent č. 1.: *„Slyšel jsem od známých, že se tam lidé mají docela dobře, lépe než ve Vietnamu. V té době jsem dokončil vysokou školu a měl jsem se rozhodnout jakou práci bych chtěl dělat. Já se ale nejdříve rozhodl navštívit Česko na pár měsíců a pak se vrátit do Vietnamu a najít si práci.“*

Respondent č. 2.: *„Bylo to kvůli krizi ve Vietnamu, zejména kvůli vysoké nezaměstnanosti a bídy vietnamského venkova mě donutilo odcestovat do zahraničí. Mnohdy to bylo jedinou perspektivou, jak zabezpečit rodinu a také kvůli lepším životním podmínkám. Českou republiku jsem si vybrala kvůli tomu, že jsem tam měla svoje známé, kteří by mi mohli pomoc v neznámé zemi, do které jsem se chystala odletět.“*

Respondent č. 3.: *„No... asi jediný důvod je, že jsme žili v chudobě a v roce 1996 jsem měla tříroční dítě. Jelikož v té době byl už v České republice můj manžel, který byl od nás tři měsíce odloučený, a příbuzní, kteří mluvili, že se tu mají dobře a že se tu dají vydělat hezké peníze.“*

Respondent č. 4.: *„Vyrůstala jsem v početné a chudé rodině. Chtěla jsem vydělávat peníze v zahraničí a pomoci tak rodině tím, že bych posílala peníze domů.“*

Respondent č. 5.: *„Do České republiky jsem přijela za studiem a později jsem si to tu oblíbila, tak na tolik, že jsem tu již zůstala a vystudovala jsem zde školu, naučila se plynule český jazyk, našla si českou práci a moje rodiče mě později navštěvovali každý rok.“*

Respondent č. 6.: *„Skoro všichni z naší rodiny se rozhodli pro Českou republiku a já nechtěla jet někam, kde nebudu znát ani jednoho člověka.“*

Respondent č. 7: „S manželem jsme si chtěli založit vlastní rodinu a oba jsme pocházeli z velmi chudé rodiny, Česká republika se nám zdála jako dobrá volba. Jako matka jsem chtěla to nejlepší pro svoje budoucí děti.“

Respondent č. 8 (otec): „Přiletěl jsem navštívit přítele, byla to taková větší dovolená na tři měsíce. Poté jsem se zpět vrátil do Vietnamu a pak jsem přiletěl do Čech znovu a rozhodl jsem se tu i zůstat.“

Respondent č. 9 (matka): „Slyšela jsem od známých, že se tam dá dobře přivydělat.“

Na odpovědích je vidět, že hlavním důvodem k odstěhování do České republiky byla chudoba a snaha zabezpečit rodinu.

2) Bylo obtížné sehnat peníze na letenku do České republiky?

Respondent č. 1: „Peníze mi půjčil můj tatínek a letenku jsem mu pak splácel.“

Respondent č. 2: „Letenku mi zaplatili rodiče, kterým jsem to později vrátila.“

Respondent č. 3: „Musela jsem v té době prodat pozemek, který jsme dostali jako svatební dar. Rodiče bohužel zůstali ve Vietnamu, musela jsem se v té době rozhodnout mezi rodiči a lepší budoucností pro syna.“

Respondent č. 4: „Můj tatínek byl voják u armády. Ve válce přišel o ruku. Později vláda nabídla postihnutým rodinám určitý obnos financí, který jsme využili na koupi letenky.“

Respondent č. 5: „Pocházím z chudé rodiny, už do svých osmnácti let jsem musel sám vydělávat peníze jako stavební dělník a později jsem si na svoji letenku našetřil sám.“

Respondent č. 6: „Peníze jsem si půjčila od svých příbuzných a později jsem jim to pak splácela.“

Respondent č. 7: „Můj manžel přiletěl do České republiky jako první z naší rodiny a později z jeho našetřených peněz jsme koupili letenku i pro mě.“

Respondent č. 8 (otec): „Ani ne, v té době jsem měl našetřené nějaké úspory, nebylo to tak drahé.“

Respondent č. 9 (matka): „Ano, moje matka si musela od známých půjčit a pak jsme jim to postupně splatili.“

Bohužel, nic není zadarmo a někdy se lidé musejí vzdát i něčeho, co je pro ně důležité. Letenky nebyly a stále nejsou levnou záležitostí, proto je podstatná vzájemná pomoc, která je ve vietnamských rodinách samozřejmostí.

3) Jaké byli tvoje první pocity a dojmy z České republiky?

Respondent č. 1: „Zalíbilo se mi tu. Našel jsem si práci, pracoval jsem v jedné firmě v Pardubicích. Časem jsem se rozhodl podnikat sám na sebe. Začal jsem se stánkem s oděvy, nejdříve jsem měl tento stánek v Pardubicích, ale tam mi to moc dobře nešlo, a tak jsem jednoho dne navštívil Chrudim a zkusil to tam.“

Respondent č. 2: „Měla jsem strach, ale země to byla krásná a je stále krásná. Bylo tu čisto, a ne dusno jako ve Vietnamu. Člověk se časem integroval.“

Respondent č. 3: „Byl to nádherný pocit, jiná kultura, bylo tu čisto, a hlavně jsem opět byla s manželem. Práci jsem nemusela hledat. Manžel už v té době podnikal, měl stánek s ponožkami, tak jsem mu pomáhala. Jezdili jsme na tržnice kolem třetí hodiny ráno, abychom měli co nejlepší místo na prodávání a vraceli jsme se až kolem desáté hodiny večer. Bylo to utrpení hlavně pro našeho syna, který musel jezdit s námi po tržnicích a přespávat v banánové krabici s dekou. Dosud na to vzpomínám, a je mi ho líto.“

Respondent č. 4: „*Všechno šlo hrozně rychle. Už předem jsem měla domluvenou práci v továrně, kde jsem poznala mnoho lidí i mého budoucího manžela. Byla jsem ráda, že mohu vydělávat peníze a pomoc mé rodině.*“

Respondent č. 5: „*Ze začátku to bylo velmi těžké, jelikož jsem tu znala jen pár lidí, kteří pracovali jinde, takže jsem tu byla sama a hodně osamělá. Práce byla obtížná a český jazyk byl hodně složitý na nauku. Později jsem si zde našla v práci hodně kamarádu a navzájem jsme se podporovali a pomáhali si.*“

Respondent č. 6: „*Velmi krásná země. Ve Vietnamu jsem byla zvyklá, že se každý zdravil na vesnicích „Dobrý den“ a tady v Česku to nikdo nedělal. Později jsem si na to zvykla a ani já už ve Vietnamu nezdravím každého.*“

Respondent č. 7: „*Rodina mě ze začátku hodně chyběla, ale později, když jsem začal vydělávat peníze, které jsem posílal své rodině do Vietnamu, jsem byl mnohem spokojenější a klidnější, že mají co jíst.*“

Respondent č. 8 (otec): „*Chyběl mi domov, otec se mně snažil stále přemluvit, abych se vrátil zpět do Vietnamu, ale já nechtěl, chtěl jsem zde začít nový život a vybudovat si tu kariéru.*“

Respondent č. 9 (matka): „*Našla jsem si práci v jedné firmě v Pardubicích, začala jsem vydělávat a posílat nějakou finanční částku do Vietnamu, abychom splatili dluhy, které jsme měli.*“

Začátky musely být pro každého obtížné, ale nejdůležitější byla práce, a tu se všem podařilo najít.

4) Jak se vyvíjela Tvoje práce?

Respondent č. 1: „*Tehdy jsme pracovali každý den, od sedmi od rána do šesti až sedmi hodin. Pracovali jsme většinou dokud ostatní také nezavírali. Museli jste pracovat tak*

často? „Museli jsme, když jsem si vzal svou ženu, tak platila velké dluhy, papíry nejsou levná záležitost, a ještě k tomu se ve Vietnamu neměli tak dobře jako má rodina.“

Respondent č. 2: „Tehdy jsem měla pouliční stánek s ovocem a zeleninou a také jsem jezdila do tržnic prodávat. Moc peněz jsem neměla, ale když se mi něco podařilo našetřit, tak jsem je posílala do Vietnamu, aby za mě pomalu spláceli svůj dluh. Na tržnici jsem potkala svého manžela, který měl menší stánek s oděvy. Po čtyřech letech známosti jsme našetřili peníze a odletěli do Vietnamu navštívit svoje příbuzné a také hlavně kvůli tomu, abychom se tam vzali. Poté jsme zas odletěli zpátky do Česka. Chtěli jsme si otevřít svůj vlastní obchod s textilem, jelikož to bylo velice těžké pracovat ve stáncích i přes zimu, tak jsme si museli znovu půjčit peníze na otevření menšího krámků s textilem.“

Respondent č. 3: „Teď už jezdit po tržnicích nemusíme. Později jsme rozšířili sortiment a ušetřili nějaké peníze. Teď už máme rodinný dům, obchod s potravinami a druhé dítě. Nemůžu říct, že se máme jak milionáři, ale je to lepší než kdysi. Než jsem se mohla opět shledat s rodiči trvalo nám to 12 let než jsme vydělali peníze na letenky. Je to smutné, ale všichni Vietnamci si tím museli projít. Ekonomika je čím dál těžší, jak teď, tak i dříve, ale jsem velice ráda, že mohu dopřát svým dětem vše, co já jsem nemohla mít.“

Respondent č. 4: „Jsem podnikatelka, mám dva obchody s potravinami. Mám to docela těžké, neboť můj manžel žije ve Vietnamu a stará se o tatínka s maminkou. Ještěže mám už dospělého syna a pracovitou dceru, nevím, co bych si bez nich počala, jsou mi velkou oporou.“

Respondent č. 5: „Pamatuji si ještě, že jsme dříve měli jeden stánek, kde se prodávala jen obuv. Později jsme měli dva větší stánky a za našetřených peněz jsme se s manželem přesunuli do kamenného obchodu, kde jsme si otevřeli velký textil, který funguje do teď.“

Respondent č. 6: „*Měli jsme kamenný obchod s textilem, ze začátku to vydělávalo slušně, ale později jsme měli hodně konkurenců z naší Vietnamské komunity, tak jsme to později prodali a s manželem jsme se vyučili a otevřeli jsme si nehtový salón a momentálně už máme dvě pobočky.*“

Respondent č. 7: „*S manželem oba podnikáme jako většina Vietnamců žijící v České republice. Jelikož je můj manžel vyučený kuchař, tak jsme si společně otevřeli restauraci, která se zaměřuje na Vietnamskou kuchyni. Zdá se že Češi milují naše tradiční jídla a momentálně přemýšlíme o otevření další druhé restaurace.*“

Respondent č. 8 (otec): „*Nejdříve jsem pracoval ve firmě jako ostatní, kde jsem se také seznámil s tvojí matkou, když jsme měli už našetřené nějaké úspory, rozhodli jsme se tehdy se přestěhovat do Prahy, a chtěli jsme si otevřít obchůdek v SAPĚ, ale tam se nám moc nedařilo a tak jsme se po nějaké době přestěhovali do Chrudimi, kde jsme zpočátku měli menší stánek s oděvy. Začalo se nám více dařit a tak jsme zvětšili stánek. V roce 1996 jsme na náměstí odkoupili kamenný obchod.*“

Respondent č. 9 (matka): „*Jsem tu zde spokojená, otec se stará takřka o vše, já jen o obchod s oděvy, jsem tam každý den, kromě soboty. V restauraci máme jen zaměstnance.*“

Všem mým respondentům a jejich rodinám se podařilo vybudovat pevné zázemí a podnikat v tom, co je naplňuje.

5) Posílal/a jsi nějaký finanční obnos do Vietnamu? Jakým způsobem?

Respondent č. 1: „*Ano, zhruba 30 % z našich měsíčních tržeb. Museli jsme, nic jiného nám nezbyvalo. Taky jsme nechtěli pracovat tolik hodin a každý den, ale jinak to nešlo, soused, co jeho rodina měla taky stánky s oděvy, taky museli takto žít, nebyli jsme jediní. Doteď to Vietnamci zde dělají. Časem když jsme vše měli splacené, tak jsme posílali třeba jednou za dva až tři měsíce nějaký obnos, ale v menších částkách než dříve, posílali jsme*

jen tolik, aby se mohli uživit a něco si koupit. Potřeboval jsem peníze už zde v Čechách abych se mohl rozvíjet. “ **Dělají to Vietnamci i v dnešní době?**

„Jasný, ale většina z nich posílají zpočátku až půlku své výplaty.“ **Proto Vietnamci pracují i přesčas, aby měli dost peněz pro sebe a také dost peněz kvůli tomu, aby mohli nějakou částku posílat do Vietnamu?** *„Možná dříve tomu tak bylo, ale už se to nějak vrylo do naší krve, a je to spíše normální věc. V tomhle ti neřeknu, jestli je to pravda nebo ne, spíš si myslím, že to tak bylo dříve, ale teď to je spíše proto, aby prostě měli více peněz. Nikdo nechce mít málo. Třeba i teď jsem stále v práci, ale mě to i naplňuje. Samozřejmě, že někteří musí dřít více než my, ale mají třeba velké dluhy a nic jiného jim nezbyvá, a tak pracují více, není to, že by chtěli, ale musí. My všichni Vietnamci musíme, někdo více a někdo méně. A způsob posílání? Peníze posíláme bankovním převodem.“*

Respondent č. 2: „Časem jsme byli až moc spokojený. Konečně se nám začalo víc dařit. Bohužel jsme ale museli pracovat celý týden. A to od pondělí do soboty od půl osmé až do půl osmé do večera. V neděli jsme už měli volno, ale museli jsme jezdit do Prahy pro nové zboží. Podařilo se nám našetřit dost peněz, abychom splatili náš celý dluh, co jsme měli ve Vietnamu. Poté jsme začali posílat peníze rodinám a pomáhali jsme ostatním příbuzným, aby mohli také odletět za námi do Česka. Nejlepší způsob je poslat peníze po někom, kdo jede do Vietnamu, ale taková možnost se často nenaskytne.“

Respondent č. 3: „Ze začátku to bylo opravdu těžké. Snažili jsme se něco ušetřit a posílat alespoň něco málo jednou za tři měsíce. Ted' už je to lepší a můžeme pomáhat více.“

Respondent č. 4: „Ze začátku jsme posílali 10 % z vydělaných peněz mé rodině díky bankovnímu převodu. Rodina z manželovy strany byla zabezpečena a momentálně je i moje.“

Respondent č. 5: „Peníze jsme posílali zhruba jednou za dva až tři měsíce a to bankovním převodem. Tyto peníze sloužili pouze na zaplacení dluhu. Poté jsme posílali peníze babičce.“

Respondent č. 6: „Peníze jsme šetřili na letenku naší babičce. Ve Vietnamu už žila sama, tak jsme chtěla ,aby sem taky přiletěla a mohli bychom se o ní s manželem starat.“

Respondent č. 7: „Z počátku jsme nedokázali našetřit skoro nic. Až později se nám začalo dařit v podnikání, tak jsme posílali peníze jednou za měsíc bankovním převodem.“

Respondent č. 8 (otec): „Ze začátku vůbec, moje rodina to nepotřebovala a nevyžadovala, až po čase, kdy se moje sestry rozhodly podnikat, tak jsem se samozřejmě pokusil poslat co nejvíce to šlo.“

Respondent č. 9 (matka): „Ano, každý třetí měsíc jsem se s tvým otcem pokusili nashromáždit co největší obnos a poslat to mým rodičům, můj otec byl velmi těžce nemocný a matka neměla moc peněz na léčení.“

Posílání remitencí do Vietnamu bylo a je bráno jako samozřejmostí. Mezi Vietnamci je silné rodinné pouto a všichni se snaží pomoc, jak jen to jde.

6) Máte s rodinou v plánu odstěhovat se zpátky do Vietnamu?

Respondent č. 1: *„Můj otec si to přeje, ale s rodinou chceme zůstat tady. S manželkou ale máme přání dožít spolu ve Vietnamu. Nejde vlastně ani tak o přání, ale už je to tak dané v naší krvi.“*

Respondent č. 2: *„Myslím si, že ne. V Česku žiji už třicet let a moc se mi tu líbí, a hlavně jsem si zvykla. Ve svém volném čase se učím víc český jazyk. Do Vietnamu se budu vždycky ráda vracet na dovolenou, ale mám tu všechny svoje sourozence a svoje děti, kteří se tu narodili, studují tu na českých školách a chtějí tu zůstat.“*

Respondent č. 3: *„Do Vietnamu se budu chtít vrátit až v důchodu a nebudu tady mít už povinnosti, co mám teď. Stejně to tak má i můj manžel.“*

Respondent č. 4: *„Už jsem nad tím hodně krát přemýšlela, ale byla bych radši abychom jako rodina byly pohromadě tady v České republice. Je tu lepší zdravotnictví. Už jsem dvakrát prodělala rakovinu. Kdybych ji měla potřetí, bála bych se, že by ji ve Vietnamu nedokázali vyléčit. Manželovi rodiče na tom nejsou zdravotně nejlépe a nejstarší syn nese to břemeno, že se o rodiče musí postarat, což je právě povinnost mého manžela, a proto momentálně žije ve Vietnamu a pomáhá jim. Já s dětmi žiju tady v Česku a chceme zůstat tady. Jsme v neustálém kontaktu a uvidíme, jak to bude dál. Není to zrovna procházka růžovou zahradou, ale ne vše je perfektní že?“*

Respondent č. 5: *„Momentálně naše děti stále studují na Vysoké škole v Praze. Chceme počkat až dostudují, najdou si svoji práci a založí si vlastní rodinu, tak poletíme*

s manželkou zpátky do Vietnamu. Máme tam svůj vlastní domov, kamarády a náš zbytek rodiny. S manželkou bychom svoje děti navštěvovali pravidelně nebo oni nás.“

Respondent č. 6: *„Česká republika se mi moc líbí, lidi tu jsou moc hodní. Do Vietnamu bych se už nevrátila pouze ji navštěvovala. Skoro celá naše rodina se odstěhovala už sem do České republiky. Ve Vietnamu by nám bylo smutno.“*

Respondent č. 7: *„Učitě ne, žijeme zde v České republice už skoro čtyřicet let a naše děti zde založili svoji vlastní rodinu. Ted' jsme s manželem v důchodu a hlídáme svoje vnoučata. Do Vietnamu jezdíme jenom jednou za rok za příbuznými nebo na dovolenou.“*

Respondent č. 8 (otec): *„Ne, i když by si to můj otec přál, ale já jsem tu spokojený více. Beru Česko taky jako domov. Mám tu Vás, dva syny, chci aby se se tu i vzdělávali, je tu lepší školství, zdravotnictví, lepší možnost podnikat apod. a už jsem tu zde něco vybudoval a chci v tom i pokračovat.“*

Respondent č. 9 (matka): *„Určitě ne, zde se nám s otcem více líbí, i když mi domov ve Vietnamu chybí, zde je vše lepší.“*

Česká republika se pro mé respondenty a pro plno dalších Vietnamců stala domovem. Cesta pro ně nebyla jednoduchá, ale díky dřině a odhodlání si nejen sobě, ale i rodinným členům žijící stále ve Vietnamu zajistili spokojený a lepší život.

10 Shrnutí

Praktická část této práce je doplněním části teoretické, i když se práce nevyvíjela podle původních záměrů, lze bez pochybností říci, že i přesto podává celkový přehled názorů, postojů a zkušeností obou zainteresovaných stran.

Co se týká rozhovorů s respondenty, byl jsem až mile překvapen, že byli ke mně upřímní a v poskytování informací velice vstřícní. U všech respondentů, kromě mých rodičů a respondentky č. 5., jsme plánovali osobní schůzky v místě jejich pracoviště, tzn. v jejich vlastních podnicích - potravinách či večerkách. Už při prvním kontaktu byli všechny rodiny obeznámeny, že po nikom nebudu chtít žádné fotografie a ani místo kde pracují, žádná jména – zkrátka zůstanou v anonymitě, zeptal jsem se však, pokud by jim nevadilo, když bych je požádal o uvedení věku, pohlaví, a kolik mají dětí a v čem spočívá jejich práce. Co mne však překvapilo, byl fakt, že byly všechny rodiny ochotné tyto informace poskytnout. Samozřejmě největší výhodou však bylo, že jsem je znal a ony zase mě, ne však osobně, proto ke mně byli více otevření. S každou rodinou jsem se setkal dvakrát. Jak již zmiňuji na začátku, schůzky jsme prováděli na pracovišti, a právě kvůli tomu, jsem musel několikrát posunout či úplně zrušit schůzku s jinou rodinou, protože v potravinách neustále navštěvovali zákazníci a náš rozhovor nebyl plynulý. Respondenti byli sice otevření k daným otázkám, ale rozhovory probíhaly ve spěchu. Nakonec jsem průměrně u rodin z večerek strávil více než pět hodin. Velkým zvykem totiž je, že než jsem se dostal k hlavnímu tématu, tak se příslušníci dané rodiny, ale i já se vyptával na osobní život, jako například jak se nám vede, jak to jde ve škole, jak se nám daří finančně apod.

Co se týče respondentky číslo pět, je má přítelkyně a znám ji již delší dobu, jednoho dne jsme se potkali v Pardubicích, oslovil jsem ji, jestli by se mnou neudělala rozhovor k mé bakalářské práci. Rozhovor se mnou akceptovala, ale bohužel mi bylo sděleno, že dnes odjíždí zpět do Prahy na kolej. Náš rozhovor proběhl přes webovou kameru, byl jsem moc rád, že i když jsme se neviděli delší dobu, tak ke mně byla vcelku otevřená a snažila se mi vyjít vstříc.

Dále jsem prováděl rozhovory s oběma rodiči, které probíhaly individuálně. Každého jsem si odchytl v práci. Matka neměla žádný problém se podělit o informace k mé bakalářské práci. Zatímco otec mi zpočátku žádné informace poskytnout nechtěl a nebyl velmi nadšený, ale nakonec se mi od něj podařilo patřičná data získat.

Ze všech mých respondentů, je jen jediný, a to můj otec, který do Čech přiletěl v podstatě bez důvodu, kdežto ostatní sem přiletěli z jednoho jediného důvodu - aby vydělali peníze a vrátili se zpět do Vietnamu a pokusili si vytvořit vlastní byznys. Všichni moji respondenti jsou ve věku od 42 do 54 let, kromě jedné slečny, které je 26. Všichni tito lidé měli drsné začátky, pracovali nejdříve v různých fabrikách, několik let museli žít s minimem všeho a až po čase, když například splatili svůj dluh ve Vietnamu, tak se snažili z našetřených peněz vybudovat vlastní podnik. Většinou se jednalo o večerky, protože Češi prý rádi nakupují ve potravinách, které mají poblíž domu a s dlouhou provozní dobou.

Zeptal jsem se, jestli i po několika letech posílají do Vietnamu nějaké remitence, většina z nich posílají zhruba jednou za půl roku větší částku, aby se jejich rodiče měli čím živit, hlavně kvůli nemocnicím, kde finance opravdu potřebují, protože většina rodičů mých respondentů už mají vysoký věk a bývají nemocní a často v nemocnicích.

11 ZÁVĚR

V současné době výše remitencí stále stoupá a jejich význam není zanedbatelný. S rostoucím zájmem o tuto problematiku jsem se rozhodl zkoumat jejich dopady, motivaci k remitencím a jejich způsob zasílání vietnamským obyvatelstvem žijícím v České republice. Cílem mé práce bylo zkoumat souvislosti mezi motivacemi migrace a motivacemi zasílání remitencí a odpovědět na otázku, co motivuje zdejší Vietnamce k zasílání remitencí, a jaký je jejich účel v zemi původu. K tomuto zkoumání jsem využil metodu interview.

Hlavní motivací migrace Vietnamců je snaha finančně zabezpečit rodinu. Často se stěhují tam, kde pobývá osoba, s níž se znají. Touto osobou může být přítel, známý či člen rodiny. Navzájem si mezi sebou předávají zkušenosti, které následně mohou migrantovi pomoci v nové zemi. Vietnamci, kteří se do Čech stěhovali za pracovními příležitostmi, mají většinou pouze základní, nanejvýš středoškolské vzdělání.

Remittance jsou určeny pro rodiče a další příbuzné Vietnamců, kteří žijí v České republice, jejich primárním cílem je finančně zajistit členy tak, aby s těmito zaslánými penězi vystačili a nebyli v nouzi. Až v druhé řadě jsou remittance respondentů určeny k placení dluhů a investicím.

Průměrná částka zasílaných remitencí Vietnamci se pohybuje v rozmezí 20-30 tisíc korun českých. Takové sumy posílají většinou jednou za půl roku, menší částky jsou pochopitelně zasílány častěji, avšak jejich převod, pokud probíhá oficiální cestou, je velmi nákladný. Jelikož si formální společnosti za remitenční služby účtují vysoké náklady, někteří Vietnamci proto za účelem vyhnoutí se těmto poplatkům formují skupiny a zasílají remittance hromadně. K jejich přerozdělení dochází až po doručení do Vietnamu. Celkově migranti využívají oba dostupné způsoby převodu, ať už volí formální způsob převodu nebo neformální. Nicméně preferovanou možností převodu je za pomoci přítele

nebo známého, který zrovna cestuje zpátky domů. Tuto metodu shledávají jako nejbezpečnější, vcelku rychlou a nejvýhodnější. Početnost zasílání remitencí závisí na okolnostech.

Na závěr bych chtěl říci, že vietnamská komunita v České republice je v současné době velmi dobře integrovaná. Respektuje a snaží se osvojit českou kulturu a zároveň nezapomenout na kulturu své země mateřské, vše co dělají pro rodinu.

12 ZDROJE

1. Baršová, A., P. Barša 2005. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita-Mezinárodní politologický ústav.
2. Castles, S., H. Haas, H. De Miller, J. Mark 2014. *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World. Fifth Edition*. New York: Palgrave Macmillan.
3. Carling, J. 2005. „*Migrant remittances and development cooperation*“ Oslo: International Peace Research Institute.
4. Čermáková, M. 2007. "Still a Thorn in the Eye: The Vietnamese-Czech dialog". *Provokator Magazine*. Dostupné z: <http://archive.li/VpdDS> [4. 7. 2018]
5. Český Statistický Úřad. *Cizinci v ČR 2017*. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr [17. 7. 2018]
6. Český statistický úřad. *Gender: základní pojmy*. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/gender/gender_pojmy [17. 7. 2018]
7. Český Statistický Úřad. *Foreigners total: by citizenship as at 31December*. [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/CB00457FAE/\\$File/141412_t1-01.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/CB00457FAE/$File/141412_t1-01.pdf) [15. 7. 2018]
8. Černík, Jan. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: H & H, 2006. Multikulturní inspirace. ISBN 80-7319-055-9.
9. Freidingerová T. 2014. *Vietnamci v Česku a ve světě: migrační a adaptační tendence*. Praha: Slon.
10. Global economic prospects 2006: *Reducing Remittance Fees*. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/EXTFINANCIALSECTOR/Resources/282884-1239831335682/6028531-1273159501046/Ratha_GEP2006Chapter6-ReducingRemittanceFees.pdf [15. 7. 2018]

11. IČO, J. 2010 *Náboženství ve Vietnamu*. Praha: Muzeum hlavního města Prahy.
12. IOM, 2018 *Gender, Migration and Remittances*, Dostupné z:
<https://www.iom.int/sites/default/files/about-iom/Gender-migration-remittances-infosheet.pdf>
13. Chami, R. 2008. „*Macroeconomic consequences of remittances*.“ Washington: International Monetary Fund.
14. Jordan, M. 2000 *Tajemný svět Asie: rituály, náboženství, filozofie*. Praha: Knižní klub.
15. Koser, K. 2016. *International Migration: A Very Short Introduction*. Second edition. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press.
16. Ministerstvo vnitra České republiky. 2018 *Slovníček pojmů*. Dostupné z:
<http://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>
17. Ministerstvo vnitra ČR. 2014 *Terminologický slovník*. Dostupné z
<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>)
18. Miovský M. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.
19. Pechová E. 2007. *Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování*. Česká republika: La Strada.
20. Rejšková T., Stojanov R., Šolcová P., Tollarová B. 2009. *Remittance zasílané z České republiky a jejich rozvojový dopad*. Praha: Multikulturní centrum.
21. Štica, P. 2014. *Etika a migrace: vybrané otázky současné imigrace a imigrační politiky*. Ostrava: Moravapress.
22. Uherek Z., Z, Korecká 2008. *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy*. Praha: Etnologický ústav AV ČR.

23. Winchie, D. B., D. W. Carment 1989. “*Migration and Motivation: The Migrant's Perspective.*” *The International Migration Review*, vol. 23, no.

1. *JSTOR*. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2546184 [12. 7. 2018]